

35. TÕULOOM 2026

ÜLENURME, 5. SEPTEMBER

Ajakava areenil:

- 12.00 Tõuloom sügishäituse ametlik avamine;
- Vestlusring „Kuidas näevad noored loomakasvatuse tulevikku?“
- 12.40 Lambad (pügamise demonstratsioon)
- 13.10 Linnud, küülikud ja vutid
- 13.50 Piimaveised
- 14.20 Vasikate tutvustus ja nime valimise konkurss
- 14.40 Lihatõugu veised
- 15.10 Hobused
- 15.40 Publiku lemmiku valimine

Päevajuht areenil: Gerhard Trolla

Pargis:

- 12.10 Hobutõugude esitlus
- Kepphobuste rada
- Lõuna-Eesti Koortekeskuse koerad ja nõuandenurk loomaomanikele

Tehnikaväljak:

- Eesti Põllumajandusmuuseumi linnud kohtumiseks avatud
- Uustalu miniloomade aedik lastele ja ponisõidud
- Alpakad
- Vasikate aedik

EESTI TÕULOOMAKASVATUSE LIIT (ETLL) on Eestis aretatavate looma- ja linnutõugude aretusorganisatsioonide vabatahtlik ja omaalgatuslik ühendus. Liit on asutatud 19. augustil 1993.

Alates 1998. aastast annab ETLL välja ajakirja Tõuloomakasvatus, mis on jäänud ainukeseks loomakasvatuse ajakirjaks Eestis.

<https://www.etll.ee/>

LAMBAD

EESTI TÕULAMMASTE ARETUSÜHING MTÜ (ETLA)

tegeleb Eestis tunnustatud eesti valgepealise ja eesti tumedapealise lamba ning gotlandi lamba aretusega.

<https://etla.weebly.com/>

EESTI VALGEPEALINE TÕUG (EV)

Parim tõuaretaja 2026 - OLAVI TOPMANN, KARUPOEG OÜ

1. Jäär EE6820145 (26.03.2022)

Omanik: Ahillea OÜ, Tartumaa

Eesti valgepealine lambatõug on üks kahest Eestis ametlikult tunnustatud ja siin aretatud lambatõust, mis sai oma ametliku nime 1958. aastal. Tegemist on liha- ja villalambaga, kes on kohastunud meie kohaliku kliimaga.

EESTI TUMEDAPEALINE TÕUG (ET)

Parim tõuaretaja 2026 - PRIIT SAARTOK, TAMSE MÕIS OÜ

2. Jäär EE 6821982 (18.03.2022)

Omanik: Janika Mirka, Tartumaa

Eesti tumedapealine lambatõug on eesti valgepealise lamba kõrval teine Eestis aretatud ja 1958. aastal ametlikult tunnustatud lambatõug. Tõu kõige silmatorkavamaks tunnuseks on tume (pruun kuni must) pea, kõrvad ja jalad. Ülejäänud keha katab neil valge või kergelt kollakas vill.

NORRA VALGE LAMMAS (NV)

3. Jäär EE 7030444 (28.03.2023)

Omanik: Wasala OÜ, Tartumaa

TEKSEL (TEX)

4. Jäär EE6820404 (06.04.2022)

Omanik: Wasala OÜ, Tartumaa

KIHNU MAALAMMAS (KML)

Kihnu Maalambakasvatajate Selts MTÜ (KMKS)

on kihnu maalamba ametlik tõuaretus- ja esindusorganisatsioon.

<https://kihnumaalammass.eu/>

Parim tõuaretaja 2026 - BIRGIT VANA, SOOJÄRVE TALU

5. Utt MEELASMIIA 4007182493 (22.04.25)

Omanik: Birgit Vana, Soojärve talu, Põlvamaa

Parim eeltõuraamatu utt 2026

6. Utt LESLI KML6304980A (03.04.21)

Omanik: Birgit Vana, Soojärve talu, Põlvamaa

Parim KML peatõuraamatu utt 2026

7. Jäär Viivitamine KML6585709A (23.03.22)

Omanik: Eesti Maa Vill OÜ, Raplamaa

Parim KML peatõuraamatu jäär 2026

LINNUD JA KÜÜLIKUD

EESTI VUTT

MTÜ Eesti Vutt on aretusühing, mis tegeleb ainukese Eesti oma linnutõu, eesti vuti, aretuse ja säilitamisega.

<https://www.evutt.ee/>

Parim tõuaretaja 2026 - JÄRVEOTSA VUTIFARM OÜ

Järveotsa Vutifarm, Tartumaa – eesti vutt, prantsuse Isabelle vutt

KÜÜLIKUD

MTÜ Eesti Küülikukasvatajate Selts (EKKS)

tegevuse eesmärgiks on Eesti Vabariigis küülikukasvatuse propageerimine ja arendamine.

<https://www.ekks.ee/>

Parim tõuaretaja 2026 - MARINA KLAUS

Anneli Prits – Burgundia, prantsuse päss, suur soobel, Viini sinine, suur hele hõbeküülik

Kadri Zimmer – Saksa liblikküülik, kalifornia, flandria

Karin Lassmann – Angoora, värviline kääbusküülik

Marina Klaus - rex

Victoria Konstaabel – Angoora, satiin, Marder Rex, Uus-Meremaa Valge, flandria, Castor Rex

Heilin-Helina Hellaste – Inglise pässküülik, Kääbuspäss, Saksa pässküülik (EVKÜ)

Janika Roops - Angoora küülik, Satiin küülik, Burgundia küülik, Castor rex küülik (EVKÜ)

Peeter Vahtramäe - Must kääbusküülik, Flandria hiidküülik (EVKÜ)

LINNUD

MTÜ Eesti Väikelooma- ja Kodulinnukasvatajate Ühing

Ühingu eesmärkideks on edendada ja populariseerida erinevate kodulindude, tuvide, küülikute ja muude väikeloomade kasvatamist ning aretust, koguda ja jagada vastavat teadmust, korraldada temaatilisi vestlusõhtuid, teabepäevi, töötubasid ja infovahetust, luua toimiv kasvatajate suhtlusvõrgustik, luua ja hoida kontakte kasvatajatega nii meilt kui mujalt.

Parim tõuaretaja 2026 – TIINA MARDISOO

Peeter Vahtramäe – Australorp, Barnevelder, Orlov, Braama, Holmogori hani, Tuula hani, Tuluusi hani, Poola hani, Cayuga part

Tiina Mardisoo – Saksa peking, Emdeni hani, Vorster part

Urve Linnas – Modern game

Kersti Macharashvili – Marans, Hiina hani

Heilin-Helina Hellaste – Orpington, Araucana, Pavlovskaja

Ragne Onemar – Siidikana, kääbus wyandotte, Hiina hani

Vahtra Hobitalu – Tulipart, India jooksupart, Muskuspart

VEISED

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu (ETKÜ)

on 1993. aastal loodud Eesti piima- ja lihaveisekasvatajaid ühendav organisatsioon, kes korraldab veiste aretustööd Eestis. ETKÜ korraldada on piimaveistest eesti punase ja eesti holsteini tõu aretustöö.

<https://etky.ee/>

EESTI PUNANE TÕUG (EPK)

Parim tõuaretaja 2026 – GALINA KRUUSLA, KASKA-LUIGA OÜ

70. HELLY EE27601020 (01.02.2024)

1- 249p - 7643 - 4,68 - 358 - 3,62 - 277 - 634

Omanik: Eerika Farm OÜ

71. GAMMA EE27688557 (10.06.2024)

1 - 107p - 3075 - 4,16 - 128 - 3,72 - 114 - 242

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

72. KURRI EE27563823 (06.02.2024)

1 - 149p - 5360 - 3,98 - 214 - 3,52 - 189 - 402

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

74. RUUGE EE27688922 (27.06.2024)

1 - 148p - 4794 - 4,07 - 195 - 3,6 - 173 - 368

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

75. ORHIDEE EE28616658 (22.04.2025)

Vanus 16 kuud

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

i Ferman (DNK); ei. Fuzzy P (DNK)

KPL 26.06.2026 32.7 - 4.02 - 3.75

i. Fanof P (DNK); ei. Fin PP (SE)

KPL 24.06.2026 31.1 - 3.76 - 3.54

i. Arvid (SE); ei. Chicco-RED (DE)

KPL 23.06.2026 39 - 3.83 - 3.63

i. Vehmaa (FI); ei. Edway RED ET (DE)

KPL 27.07.2026 33.7 - 4.03 - 3.57

i. Folki (DNK); ei. Sigron (EE)

76. HETI EE28600251 (19.05.2025)

Vanus 15 kuud

Omanik: Hurmi Agro OÜ

77. TESSA EE30033146 (24.05.2026)

Vanus 3 kuud

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

78. JOLANDA EE29733002 (16.05.2026)

Vanus: 4 kuud

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

79. MANN EE30002883

Vanus: 3 kuud

Omanik: Hurmi Agro OÜ

i. Bertil (SWE); ei. Farnam (DNK)

i. VR Hillmer (SE); Amir (CHE)

i. Florian (SWE); ei. Hieros (EE)

i. Florian (SWE); ei. Harnay (FR)

EESTI HOLSTEINI TÕUG (EHF)

Parim tõuaretaja 2026 – HANNELORE KIIVER-PÄRK, EERIKA FARM OÜ

40. RIRI EE26094861 (14.12.2023)

1- 303p - 10149 - 4,04 - 410 - 3,17 - 322 - 732

Omanik: Eerika Farm OÜ

41. PUNIK EE25676877 (17.07.2022)

2 - 305p - 14542 - 3,91 - 569 - 3,44 - 500 - 1069

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

42. EHTI EE27584958 (05.05.2024)

1 - 122p - 5220 - 3,5 - 183 - 3,42 - 178 - 361

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

43. PAAGI EE EE27688038 (10.05.2024)

1 - 158p - 6350 - 3,71 - 235 - 3,39 - 215 - 451

Omanik: Kaska-Luiga OÜ

44. LUNA EE28521532 (29.04.2025)

Vanus 16 kuud

Omanik: AT & MK OÜ

45. Pane mulle nimi 29312641 (17.08.2026)

Vanus 1 kuu

Omanik: Eerika Farm OÜ

46. Pane mulle nimi EE29312634 (09.08.2026)

Vanus 2 kuud

Omanik: Eerika Farm OÜ

i. Malinos-ET (DE); ei. Reiser ET (DE)

KPL 23.07.2026 38.2 - 3.06 - 3.06

i. Altaexhibit (USA); ei. Balistic ET (DE)

KPL 25.08.2026 60.3 - 3.78 - 3.27

i. Arrow (DE); ei. Samino-ET (DE)

KPL 24.08.2026 46.7 - 3.73 - 3.57

i. Arrow (DE); ei. Calvin (USA)

KPL 27.07.2026 42.4 - 3.58 - 3.34

i. Adidas (CAN); ei. Bluechip ET (USA)

i. Trooper (USA); ei. Reiser ET (DE)

i. Trooper (USA); ei. Fillman (DNK)

Mida tähendavad numbrid ja tähed lehmade andmete juures?

EE11111111 – looma kõrvamärgi number, mis on kantud loomade registrisse.

i. – isa nimi; **ei** – emapoolse vanaisa nimi. Need nimed on olulised, et teada milline on looma põlvnemine.

1 - 148p - 4794 - 4,07 - 195 - 3,6 - 173 - 368 – need numbrid näitavad, mitmes kord lehm on lüpsma tulnud (mitmes laktatsioon) ja tema piimatoodangut. Näites on tegemist lehmaga, kellel on käimas esimene laktatsioon, ta on lüpsnud 148 päeva ja andnud selle aja jooksul 4794 kg piima. Piima rasvasisaldus on 4,07% ja rasva kogus 195 kg, piima valgusisaldus on 3,6% ja valgu kogus 173 kg. Kokku on lehm andnud 368 kg rasva ja valku, ehk piima kuivainet.

KPL 27.07.2026 33.7 - 4.03 - 3.57 – kõrgeim päevalüps, mis näitab millisel kuupäeval on lehma piimatoodang olnud kõige kõrgem. Näites on lehm andnud selle aasta 27. juulil päevas 33,7 kg piima, mille rasvaprotsent on 4,03 ja valguprotsent 3,57.

EESTI MAATÕUG (EK)

Eesti Maakarja Kasvatajate Selts MTÜ (EKS)

Tegeleb eesti maatõugu veiste säilitamisega, tõuaretusega ja propageerimisega.

<https://www.maakari.ee/>

Parim tõuaretaja 2026 - SALME PÖLLUMAJANDUSE OÜ

12. KIKI EE26094762 (01.09.2023)

i. NUMJENAP; ei. OKSFRI-TÖMM

1 - 325p - 6294 - 5,0 - 315 - 3,79 - 238 - 553

KPL 19.03.2026 44.8 - 4.14 - 3.16

Omanik: Eerika Farm OÜ

Kas tead, et eesti maatõugu veiste seas on ka filmitähti?

Kui Andres ja Krõõt 19. sajandi lõpus Vargamäele asusid, oli eesti maatõug just see kohalik veisetõug, kes Eesti taludes elas. Režissöör Tanel Toom on meenutanud, et Krõõda põhilist lehma (keda romaanis ja filmis kutsutakse Maasikuks) mänginud lehm oli võtteplatsil tõeline diiva. Lehm oli oma iseloom, ta kippus keset kõige emotsionaalsemaid kaadreid kaamerate eest lihtsalt minema jalutama või keeldus otse-eetris lüpsmisest, mis nõudis näitlejatelt ja meeskonnalt lõputut kannatlikkust.

Allikas: Õhtuleht

Päris sohu lehma ei aetud. Kraavi ja mülka stseenideks kaevati või kohandati spetsiaalsed madalad kohad, kus pinnas oli kontrollitav. "Muda" ja mülkaefekt tekitati visuaalselt ohutute materjalide, vee ja turba seguga. Lehm seisis kindlal ja tugeval põhjal, mis oli lihtsalt kaetud pehme ja vedela mudakihiga, et jätta mulje sügavale sissevajumisest.

LIHATÕUD

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu (ETKÜ)

Lisaks piimatõugudele on ETKÜ ka Eestis kasvatatavate lihavesetõugude aretuse korraldaja. Eestis peetakse tõuraamatut 11 lihatõu kohta. Need tõud on: aberdiin-angus, akviteeni hele, aubraki, gallovei, hereford, limusiin, simmental, šarolee, šoti mägiveis, tirooli hall ja wagyü.

<https://etky.ee/>

Parim tõuaretaja 2026 - MARGUS KELDO, TSURA TALU OÜ

ABERDIIN-ANGUS (Ab)

= Omanik: JANE MÄTTIK =

80. Pull PIRGO KARUSO EE29050383

(Ab100)

snd. 23.03.25

Sünnimass: 44 kg 200p: 252 kg 365p: 468 kg

Ööp. massiive 0-200p: 1040 g/p; 200-365p: 1309 g/p

ŠAROLEE (Ch)

= Omanik: TARGO PIKKMETS =

81. Pull **TALUTULU MAXTON** EE28663522 (Ch100) snd. 08.10.25
Sünnimass: 48 kg 200p: 368 kg 365p: 693 kg
Ööp. massiive 0-200p: 1600 g/p; 200-365p: 1970 g/p

HEREFORD (Hf)

= Omanik: TSURA TALU OÜ =

82. Pull **TSURA JAXELL** EE28449027 (Hf100) snd. 10.03.25
Sünnimass: 44 kg, 200p: 316 kg, 365p: 502 kg
Ööp. massiive 0-200p: 1360 g/p; 200-365p: 1127 g/p

LIMUSIIN (Li)

= Omanik: TOPI MÕIS OÜ =

83. Pull **Tarzan av Romnahög** SE1164701099 (Li100) snd. 12.05.22
Sünnimass: 42 kg 200p: 318 kg 365p: 500 kg
Ööp. massiive 0-200p: 1380 g/p; 200-365p: 1103 g/p

SIMMENTAL (Si)

= Omanik: PIIRA MAHE OÜ =

84. Pull **PIIRA-USTAV** EE 22266965 (Si100) snd. 25.12.19
Sünnimass: 42 kg 200p: 372 kg 365p: 592 kg
Ööp. massiive 0-200p: 1650 g/p; 200-365p: 1333 g/p

WAGYU (Wa)

= Omanik: SEPA VEISED OÜ =

85. Lehm **MRB MATSU** DE1504791126 (Wa100) snd. 29.09.21
86. Pullik **SW USHIO** EE29846436 (Wa100) snd. 20.03.26

Wagyu

Sõna „Wagyu“ pärineb jaapani keelest (Wa=jaapani keel, Gyu=lehm).

Wagyud annavad maailma kõige kallimat liha, tähistab see luksust ja kvaliteeti, mis pole ühelgi teisel tõul. Seda Jaapanis aretatud ja Kobe veiselihana tuntud veisetõugu pole alati peetud maiuspalaks. Tänu nende erilisele lihasisesele rasvajaotusele ja kõrgele vastupidavusele olid Wagyud hoopis veoloomadeks ja neid anti tellimuse alusel riisipõldude töötajatele kasutada. See on nüüdseks muutunud. Spetsiifiliste geenide tõttu on selle tõu veistel suurem liha rasvade jaotus ja liha tüüpiline marmorsus, mis annab ületamatu maitse. Wagyu tõul on mitmesuguseid vereliine. Tajima ja Itozakura on kaks kõige olulisemat. Seejärel tehtigi esimene samm- need kõrgetasemelised vereliinid ühendati. Kvaliteetse liha aluseks on täiuslik lihasmassi ja marmori suhe.

Allikas: ETKÜ

HOBUSED

Eesti Hobusekasvatajate Selts (EHS)

Seltsi eesmärgiks on Eestis aretatud hobusetõugude - eesti tõugu hobuse, tori hobuse ja eesti raskeveo tõugu hobuse aretamine ja säilitamine, teiste tõugude juures nende edasine täiustamine.

<https://www.ehs.ee/>

EESTI HOBUNE (E)

Parim tõuaretaja 2026 - KEY KUNMAN (OÜ Key)

1. Täkk ESTON SELLU 993 E Läbinud hobuste sõidu- ja veokatsed 2025

sünd 2020, Must

i: ELTON 751 E

e: RIVANERA 4709 E

ei: RALLIK 688 E

Aretaja ja omanik: Jaanus Remme

2. Mära ETI Parim eesti tõugu noormära 2026

sünd 2023, hiirjas

i: TOHTRI ERROR 905 E

e: TRISSA 4571 E

ei: VOORE TINTIN 869 E

Aretaja ja omanik: Kõivo Talu

TORI HOBUNE (T)

Parim tõuaretaja 2026 – ANDRES KALLASTE

3. Täkk HOOLAS 14 015 T osales 2026. sõidu- ja veokatsetel ja üleriigilistel jõudluskatsetel

sünd 2023, kõrb

i: HOOGNE 13839 T

e: SAGIIRA 24991 T

ei: SAFIIR 13659 T

Aretaja ja omanik: Ester Ader

4. Mära Prosseia

2026. aasta parim tori noormära

sünd. 2024, raudjas

i: PRONTON 13927 T

e: CASSIOPEIA 25301 T

ei: CLAPTON 13785 T

Aretaja ja omanik: Andres Kallaste

EESTI RASKEVEOHOBUNE (ER)

Parim tõuaretaja 2026 – ANDRES SUPP

5. Täkk Põllumees Maximus 2254 ER

XXXII ER päeval 1.koht; eriauhind „ER uhkus 2026“

sünd 2020, kõrb

i: PARUN (HERMAN HEDNING) 2233 ER

e: ELEANOORA 6394 ER

ei: EKSTOR 2196 ER

Aretaja ja omanik: Liina Lasn

6. Mära VAREINE

sünd 2016, helekõrb

i: VAGABOND 2192 ER

Aretaja: Andres Supp

Omanik: Jõeääre Farm OÜ

XXXII ER päeval parim mära oma vanuseklassis

e: NESTI 6380 ER

ei: NAKSUR 2137 ER

TRAKEENI HOBUNE (TRAK)

Parim tõuaretaja 2026 - ANDRES KIIVE

ARAABIA TÄISVERELINE HOBUNE (OX)

Parim tõuaretaja 2026 - ANNI ELISABETH PIIRFELDT (Zaabivet OÜ)